

AMPVTANDIS PROCESSVVM

AMBAGIBVS,
IN FORO PRÆSERTIM
SAXONICO DVCALI,
AD SERENISS. PRINCIPIS BENEPLACITVM
ET SVBDITORVM SOLATIVM,

VOLEBAT,
IVSSV ATQVE AVTORITATE,
CELEBERR. IN INCLYTA ERFFORDENSI ACADEMIA
JCTORVM ORDINIS,

SVB PRÆSIDIO
DN. ERNESTI TENZELII, JCTI,

EMINENTISS. AC SERENISS. PRINCIP. ELECT. MOGVNT. CONSIL. REGIMINIS,
JVDICII PROVINC. AC FACVLT. IVRID. ASSESS., EIVSDEMQVE H. T. DECANI,
NEC NON CIVITATIS CONSVLIS PRIMARIJ,
AVUNCVLI AC PROMOTORIS SVI, EA QVA PAR EST,
PIETATE ÆVVM COLENDI,

AD
DOCTORALEM GRADVM,
CVM NOBILIBVS IMMVNITATIPVS ATQVE INSIGNIBVS
IN VTROQVE IVRE ACQVIRENDIS,
PLACIDÆ ERVDITORVM CENSVRÆ,
IN THEMIDOS SACRARIO, HORIS CONSVETIS
EXHIBERE

FRIDERICVS WILHELMVS KÛNHOLDVS,

Gotha-Thuringus,
ADVOCATVS REGIMINIS FRIEDENSTEINENSIS.

DIE V. AVGVSTI ANNI M DCC XXX.

ERFORDIÆ, Literis GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

M. G. G. & B. D. S. S.

SERENISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO,
DVCI SAXONIÆ,
JVLIÆ, CLIVIÆ, MONTIVM, AN-
GRIÆ ET WESTPHALIÆ, LANDGRAVIO
THVRINGIÆ, MARGGRAVIO MISNIÆ, CO-
MITI PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGI-
CO, COMITI DE MARCA ET RAVENSBERG,
DYNASTÆ IN RAVENSTEIN ET TONNA,
&c. &c.

PRINCIPI AC DOMINO
SVO CLEMENTISSIMO,

NEC NON

SERENISSIMO FILIO,
PRINCIPI EJVS HEREDITARIO

DOMINO

FRIDERICO,
DVCI SAXONIÆ,

JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIVM, AN-
GRIÆ ET WESTPHALIÆ, LANDGRAVIO
THVRINGIÆ, MARGGRAVIO MISNIÆ, CO-
MITI PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGI-
CO, COMITI DE MARCA ET RAVENSBERG,
DYNASTÆ IN RAVENSTEIN ET TONNA,

&c. &c.

**CÆTERIS SERENISSIMIS PRINCIPIBVS
FILII,
DOMINIS,
WILHELMO,
JOHANNI AVGVSTO,
CHRISTIANO WILHELMO,
LVDOVICO ERNESTO,
MAVRITIO,
ET
JOHANNI ADOLPHO,
DVCIBVS SAXONIÆ,
JVLIÆ, CLIVIÆ, MONTIVM, ANGRIÆ ET
WESTPHALIÆ, LANDGRAVIIS THVRINGIÆ, MARGGRA-
VIIS MISNIÆ, COMITIBVS PRINCIPALI DIGNITATE
HENNEBERGICIS, COMITIBVS DE MARCA ET RAVENS-
BERG, DYNASTIS IN RAVENSTEIN ET TONNA,
&c. &c.**

**PRINCIPIBVS AC DOMINIS SVIS
INDVLGENTISSIMIS,**

**Hance Dissertationem Inauguralem sub-
jectissima animi devotione offert
FRIDERICVS WILHELMVS KÜNHOLDVS.**

J. N. D. N. J. C.

§. I.

Uemadmodum boni pastoris est, & nemo inter hocce genus hominum dives nuncupatur, nisi qui gregibus maximis opimisque, nec non pascuis frequentioribus abundat. Pari modo, Venatores, numerosa lustra ferarum quærunt, nec canibus, aut aliis modis, ea turbare permittunt, immo sãle ceterisque illecebris, multitudinem earum, ex alienis, ad nemora sua alligere conantur; Ita bono principi, absque dubio cordi erit, invenire modum, quo numerum subditorum tam augere, quam opulentia & vita quieta ipsos dotare, hacque ratione, etiam ditissimos peregrinos, cum ipsorum familiaris inescare possit.

§. II.

Quoniam autem in Juventute omnibus bonarum artium generibus instruenda, adultis, optimis & concinnis regulis, imprimis ratione agricultura, atque rei pecuarie & opificum, ac commerciorum cautelis, quæ omnia, vulgo Landes-Oeconomie nomine vocantur imbuendis, pace tranquille conservanda, nec non justitia recte administranda, ac Processuum vexis e Republica exterminandis, rota

A 3

fer-

ferme ratio felicitatis, tam ex parte Principis, quam subditorum consistit, instituumus, de posteriori genere felicitatis, hic paucis disserere.

§. III.

Ac cum expertum habeamus in Praxi, Processuum longinquitatem & perversam protractionem, multos divites ac opulentos subditos, ad summam egestatem detruisse, immo totas regiones pene evertisse, ita, ut in casu summae necessitatis, nec Principi prodesse, nec sibi confutere potuerint, propterea ad artes perversas & fraudes, se convertere necesse habuerint, ad quæ præcidendæ, cum Serenissimus Princeps ac Dominus, Dominus ERNESTVS, Dux Saxoniarum &c. &c. pia memoriæ in Ordinatione Processuali Gothana, nec non Serenissimus ac Clementissimus noster Princeps ac Dominus, Dominus FRIEDERICVS, Dux Saxoniarum &c. &c. in plurimis novioribus additamentis, antedictæ Ordinationi Processuali Gothanae factis, ac Ordinatione Advocatorum novissime publicata, operam plurimam impenderint; quod exemplum procul dubio sequuti multi alii, etiam novissime Illustris Dominus MICHAEL HEINRICH GRIEBNER, affinis meus summe devenerandus &c. &c. in Dissertatione epistolica de litium ambagibus recidendis, ideo hanc materiam admodum utilem hic tractare, ac nostras super Processu præsertim Saxonico Ducali, missis reliquis, proponere meditationes, jamjam instituumus.

§. IV.

Originem suam traxit Judicium ac Processus testante CHILIANO KÖNIG *Proc. c. 1. §. 1. usque 9. ex jure Divino & humano.*

§. V.

Ut autem ordine rem aggrediamur, notandum, quod equidem non levis Doctorum discrepantia, in eruenda Processus Definitione sit, vid. *CARPZ. Proc. Rubr. ad Tit. 1. A. 1.* sed nobis placet hæc definitio. quod sit proprie
mo.

modus ac forma, in iudicio tractandi, disceptandi & dijudicandi, jure praefinita. vid. CARPZ. l. citat.

§. VI.

Et quoniam iudicium, est vulgariter locus, ubi Processus tractandi, de iis disceptandi, & illi dijudicandi, deinde etiam proprie, pro Processu ipso, apud Practicos occurrit; Ante omnia, Processum seu iudicium, distinguimus Authore CARPZ. citat. loc. 1) in Ordinarium & Extraordinarium sive Summarium, 2) Seculare & Ecclesiasticum, 3) Ordinarium & Executivum, 4) Criminale Ordinarium & Inquisitorium, 5) Petitorium & Possessorium, (cui posteriori quoque addimus, Ordinarium, Summarium, vel Summariissimum proprie sic dictum & Inhibitorium) 6) Regulare & Irregulare.

§. VII.

Processus ordinarius, est test. CARPZ. cit. loc. in quo causa, juxta legitimum & usitatum procedendi ordinem atque modum ventilatur. Extraordinarius vero, quo de simplici & plano proceditur, observatis nihilominus substantialibus Processus, jure naturali introductis.

§. VIII.

Legitimus ac usitatus Procedendi Ordo atque modus, in Processu Ordinario, est Libellus, Citatio, continens Terminum Saxonicum, h. e. spatium sex septimanarum & trium dierum, Tentatio concordiae, litis Contestatio, Exceptiones tam Dilatoriae, quam peremptoriae, Conclusio, Sententia interlocutoria, receptio Probationum & Reprobationum, Positiones Disputatoriae, cum Scriptis ut dicuntur Impgnationis & Salvationis, Conclusio, Sententia definitiva, Leuteratio, Apellatio, & aliae juris positivi solennitates & fatalia.

§. IX.

Hic ordo etiam in Processu Summario requiritur, sed posita hac Differentia ac Restrictione ut tempus Citationis, cum aliis solennitatibus, fatalibus ac protelationibus rescindatur.

§. X.

Quibus & ibidemque ibidemque ibidemque ibidemque ibidemque
§. X.

Quo igitur nostram abbreviandi Proceſſus rationem
rite exponamus, dicimus, quod principi, cui ſalus ac opu-
lencia ſubditorum cordi eſt, maximopere utile videatur ha-
bere **INSPECTOREM JUSTITIÆ**, qui ante omnis
Vir bonus, eruditus, apicum Juris optimegnarus, Studio
Oeconomico ac Mathematicum deditus, immo peritiſſi-
mus eſſe debet, munere Conſilarii Principis præterea ful-
gens, ac decente Salario adjutus, cui præter juramentum
ordinarium Conſilarii, etiam in ſalutem ſubditorum, &
quod nec Judices, nec Advocatos, aut partes ipſas reſpi-
cere, nec dona, ſub quocunq; prætextu, recipere velit,
jurare neceſſe ſit. Præterea vero ad Exemplum Inſpe-
ctoris Eccleſiaſtici, omnia Judicia, in diebus Judicialibus,
Germ. auf Amts- und Gerichts-Tagen, vel extra illos, ex im-
provifo viſitet, lites ibi pendentes revideat, Terminos, &
quid in eis agatur præſens inſpiciat, Regiſtranda ac Ca-
lendaria Judicialia cum rationibus de mulctis aliisque ad
Fiſcum Salariorum tam Judicis quam Advocatorum per-
tinentibus, deliberato Conſilio percurrat, pecuniam, ut
certo conſtet, an Judex ſummam inrationibus deſcriptam
paratam habeat, numeret, ſi quæ in venitum harum pecu-
niarum ſubductio, aut verſio in proprium Commodum,
aut alia quavis relevans cauſa, id ſtatim ſuſpenſione Ju-
dicis, alteriusque Vicarii ſubſtitutione in illius locum coer-
ceat, ſubditos, ſi quid gravaminis contra Judices, eorum
Secretarios, aut Advocatos movere velint, audiat, omnia
brevisiter remedienda, ſua autoritate ſtatim componat, quæ
ex templo fieri non poſſunt, proxime fieri jubeat, omnia
Tabula annotet, & proxima viſitatione, ſi juſta expedita
non ſunt, mulcta certa impoſita coerceat, aut tandem
proterve reluctantes, ipſi Principi denunciaret, ad
quem immediate relationes ſuas proferendi, licentia ſit,
ceteroquin, cum Regimine, vel aliis, ad hæc negotia de-
putatis Conſilariis, de Remediis contra nævos in ferio-
rum

rum Judicium salutariter inveniendis, communicato Con-
silio rationes inveniatur.

§. XI.

Possit etiam huic *Inspectori Justitiæ*, qui nemo alius, ut ante memoratum, quam exercitatus Practicus Juris, Oeconomix ac Matheseos, ob rationes pragnantes alias, esse debet, & quoniam plerique Processus, de quæstionibus Oeconomicis ac Mathematicis, inter Rusticos præsertim, agitantur, committi visitatio subitanea & improvisa, atque Inspectio Rationum Steurarum, ceterorumque Redituum, tam apud Præfectos, quam Scribas, & alias quascunque personas, quibus rationes commissa sunt, ut in Residua eorum accurate inquirat, pecunias, quas in Fisco habere, per Rationes oportet, numeret, & si argentum, quod paratum habere in Rationibus affirmarunt, apud eos, vel in Residuis illorum, ut sæpius evenire solet, denominatos debitores, non omnes, sed multos jam apochis à Rationario præditos inveniatur, aut alii doli vel pericula apprehendantur, ea sua autoritate primò, ac ad summum suspensione ab officio, alio in locum suspensi interim substituto, deinde vero, nullo prorsus Remedio invento, per Denunciationem Principi ipsi factam, & inde jussam Remotionem ab officio, immo poenam corporis afflictivam, vulnerata causa auxilium ferat. Unde facile eveniet, ut tales imposturae in Rationibus, quæ multa millia florenorum, ad Principis & subditorum irreparabile damnum sæpe excédunt, uno ictu evitentur, fraudesque statim ab initio extinctæ, non in tantas summas, uti exempla præterita funesto eventu docuerunt, excurrere possint.

§. XII.

Nec non huic *Justitiæ Inspectori*, bono ut supra memoratum Oeconomio, cum omnes Præfecturas sæpius visitare ipsi necesse sit, demandari poterit in specie bonorum Cameralium visitatio, eorumque melioratio, ad Exemplum Parentis mei jampridem beate defuncti, qui præter officium Consilii Regiminis & Camerae Friedenstei-

B

nen-

nenfis, etiam fupremam Praefecturam, primo in Valle Sancti GEORGII, dein Gothæ adminiftravit, & bona Cameralia Sereniffimi noſtri Principis ac Domini, Domini FRIDERICI, Ducis Sax. Jul. Clivæ, Montium &c. &c. quem Deus longæva vita & proſperitate perpetua, cum omni Eius Ducali Familia beare velit, ad pretium multorum millium florenorum auxit, id quod Rationes ejus privata nobis relicta, ac plurimi adhuc vivi teſtes indicant, præſertim vero ex hac ratione, quoniam hiſce temporibus Oeconomix ſtadium pene ad exitum vergere ac Intereſſe Principis & ſubditorum, in hoc potiffimum puncto Oeconomix, propter imperitiam, deſidiam & delicias hominum, maximum detrimentum pati, ante oculos fit.

§. XIII.

Diſpoſitio de omnibus hiſ rebus, abſque tamen impedimento uniuſcujuſque generis officiorum, ad iſtum virum pertinere ita debet, ut re cum Principe immediate, deinde cum Camera Ejus, aut alio Collegio hiſce expediendis ordinato, matura deliberatione præcedente, quæ concluda ſunt in effectum deducat.

§. XIV.

Salarium, ad huncce *Inspectorem Juſtitie* alendum, ex bonorum Cameralium meliorationibus, quas largiffime ſufficere puto, ſolvendum, illique tam abunde tribuendum, ut dona omnia reſpuere poſſit; imo impenſæ itinerum, ei particulariter non denegari ſolvendæ, nec ullæ Sportulæ, aut Accidentiæ, prout vocantur, concedendæ, imo, ſi inſidus Principi ac Subditis inveniatur, cauſa per extraneos Commiſſarios cognita, pœna ſuſpenſionis, Relegationis, ac denique pro Delicti magnitudine, pœna corporis afflictiva, vel ultimo mortis ſupplicio, tale delictum vindicetur, ſanctione pragmatica de hiſ omnibus, a Principe lata, & Actis deſuper ad exteram Facultatem Juridicam tranſmiſſis.

§. XV.

Nemo Extraneus amplius ad Praefecturas, adminiſtratio-

tionem Justitiæ, Rationum, atque Oeconomix Principis, munus Advocatorum &c. &c. in inferioribus Judiciis admittendus, sed solum subditi aut eorum liberi, capaces inventi, præstita decenti cautione per immobilia, quoniam dolenda docuit experientia, extraneos, corrasas pecunias extra Territorium, in alios, quam Principis subditorum, cui serviunt, usus convertere, atque alienarum familiarum commoda curare, in quorum promotione ad Provincias *Inspector* hic primam causâ cognitionem habere, nec absque ejus consilio, tentatis prius personis, an provincia illis committendâ cum laude præesse possint, admittantur, muneribusque præficiantur, cum ille nil per dona facere, sed salutem Principis ac subditorum curare debeat, notaque illi potissimum sit, omnium subditorum conditio, simul atque jactura honoris & vitæ cordi.

§. XVI.

Sed ut ad Processum ejusque abbreviationem redeamus, præcipue omnes Processus absolute summarie tractandi, Judicumque inferiorum atque Advocatorum quorundam technæ, quibus divitias suas, more certe minus laudabili augere conantur, penitus eliminandâ, ex quo eveniet, ut longinqua fatalia & circumductiones, quæ Processum premunt, vel statim mole sua ruant.

§. XVII.

Ad hunc scopum etiam pertinet (a) reductio ac restrictio regulæ Juris vulgatæ, quod etiam causâ fatua iudicem in judicando a dolo excuset, cum is, qui tale munus in se suscipere conatur, tanta experientia, eruditione atque diligentia præditus esse debeat, ut culpam levissimam præstare, ideoque nec per imperitiam, nec per desidiam aut negligentiam peccare possit, aut si tale quid acciderit, a que ac si per malitiam, deliquerit, puniatur. (b) Decisio Principis ac Legislatoris certa & indubitata, in dissensibus Doctorum memorabilibus, quorum satis magna copia indecisa adest, atque in dijudicando jus dubium reddit, quod pari passu (c) quoad Jus Canonicum, in Terris

noſtris Saxonis Ducalibus ad effectum deduci, in ſepa-
ratum Codicem redigi, atque in Academiis ſic doceri
poſſet, ut inutilibus penitus ſublatis & protractionibus pro-
ceſſum, imo cautelis ac technis lites protelandi, quæ
præſertim ex *Libr. 2. Decretalium* deſcendunt amputatis,
utilia tantum retinerentur, hac tamen cautela adhibita, ut
ſtudioſæ Juventuti, Jura Pontificia, in Ducatibus Saxonis
abroganda, nihilominus hunc in finem exponantur, ut
etiam in regionibus, ubi tale jus, vel in totum, vel majori
ex parte adhuc viget, clientes ſuos Conſilio atque opera
javare poſſint.

§. XVIII.

Dissentio igitur a beato Luthero, ratione Juris Cano-
nici apud noſtrates penitus abrogandi, quod per combu-
ſionem hujus Codicis, anno Chriſti 1520. ab ipſo tenta-
tum, & tota Hiſtoria hujus facti mirabilis *Part. 1. Jenenſ. edit.*
anno 1566. fol. 316. & ſeqq. invenitur.

§. XIX.

Tempus certum ac breve ſatis ponendum, quo,
poſt Libellum oblatum & emiſſam Citationem, 1) Ter-
minus præſigatur, 2) poſt tentationem Concordiæ cum ſeve-
ritate, poſitiones finienda, 3) lis conteſtari debeat, 4) Re-
ceptio Probationum & Reprobationum cum ſcriptis ut
dicuntur Salvationis & Impugnacionis fiat; 5) Concluſio
cauſæ cum ſententia ad eſſe debeat, 6) intra quod Leute-
ratio ex gravaminibus juſtis, cum Remedio Appellationis
per modum ſupplicæ, Reſtitutionis in integrum, Querelæ
nullitatis &c. Appellatione ſoleni, cum petitione Apo-
ſtolorum, (quæ etiam in Summario a Sententia Judicum
inferiorum non invenit locum) penitus excluſa, fini-
ri debeat.

§. XX.

Neceſſe eſt ante omnia, numerum tam Judicum ſu-
perfluorum, eorumque Aſſeſſorum, Secretariorum, Actua-
riorum, & id genus aliorum, nec non Advocatorum im-
minuere, minime autem, tam bonos Viros, cum ipſorum
fa-

familiis, quo fame pereant, dimittere, sed illis successio-
nes in aliis officiis Rationum, Camerae, Senatus, Civita-
tum, Rei militaris, & sic porro, assignare.

§. XXI.

Cum autem per Processuum ambages rescissas, tam Ju-
dicis, quam Advocatorum salaria admodum minuuntur,
illis salaria largiora, ut inde cum familiis apte vivere pos-
sint constituenda, omnibus Sportulis penitus abro-
gatis.

§. XXII.

Sed quæret forte quis, unde Principi sufficienti redi-
tus ad hæc salaria? Respondeo, collectas particulares ad
hæc salaria Subditis imponendas, cum facillimo nego-
cio Princeps noticiam acquirere possit, quotannis subdi-
tos, majore summa pecuniæ, per Judices & Advocatos
emungi, quam dimidia pars & amplius Collectarum, Germ.
Landes-Steuren, attingere posset, sive quod absque ulla
contradictione innocentissimus modus videretur, imo ante
hæc in Gallia, sub CAROLO IX. usitatissimum Medium,
Tributum nempe Judiciale, Germ. *Gerichts-Zoll*, introducen-
dum, quod in eo consistit, ut ambo litigantes, amicabili
compositione repudiata, ante admissionem ad Processum,
certam pecuniam Judici solvere cogantur, quæ ad Fiscum
redigatur, & ad Salaria Advocatorum præsertim, deinde
Judicum quoque applicetur, immo victus victori, dimi-
diam partem summæ hujus, pœnæ loco restituere tenea-
tur, absque ullo Processu, statim per Executionem, ab eo-
dem exigendam.

§. XXIII.

Et ut clarius de hoc *Tributo Judiciali*, & *Fisco Sala-
riorum* disseramus, posset ille consistere, tam ut antedi-
ctum, in solutione certæ pecuniæ summæ, ante admissio-
nem ad Processum &c. quam ut victus Actor, etiam de-
cima parte summæ libellatæ, mulctetur & Fisco applice-
tur, tanquam pœna mendacii, de qua STRYCK. *Diss. Spec.*
de hac materia, imo in Concurribus Creditorum, ex omni

massa, per unum tantum annum, ante distributionem creditoribus factam, usura totius Massæ, ad hunc Fiscum devolvi debeant, & sic porro, prout cujusque regionis & incolarum convenientia per se demonstrabit; Et si hæc Remedia non sufficerent ad Collectas, uti prius §. XX. prædictum recurrendum.

§. XXIV.

His Remediis & multis, præter Salaria Judicum & Advocatorum id efficietur, ut si victus, tantas summas solvere necesse habeat, litigia admodum decrevant, & Judices plus temporis, unacum Advocatis luerentur, prætereaque subditi ac clientes absque ullis ferme litigiis, velut in Paradiso degere possint, ac tota Respublica, quietissima ditissimaque effici queat.

§. XXV.

Possent etiam Advocatis hoc modo otiosis, successu temporis & Processibus pene abrogatis ac eliminatis, penes Advocaturam, concedi aliud officii genus, ut Professio in Seminario Studiosorum Juris &c. Judicibus autem injungi, ut per otium Principis Interesse & Oeconomias, meliori incremento & utiliori opera curare, imo ad alia convenientia officia, sese exhibere debeant.

§. XXVI.

Conduceret autem Sanctione Pragmatica introduci, ut Judex & Advocatus, a subdito ac clientulo, esculenta, potulenta, aut aliud quodvis genus doni, sive per se, sive per tertium nactus, pœna corporis afflictiva ad minimum, imo capite, in causis maximi momenti plectatur, alias eveniet, ut antedicto modo, justitia plus quam olim premitur.

§. XXVII.

Necesse erit quoque simili sanctione cavere, ut tam Judices quam Advocati, lites ultra posita fatalia & præfinita tempora protelantes, pari pœna afficiantur.

§. XXVIII.

Objiciat mihi forte quis, quod litium abbreviandarum
rum

rum modus, neque aliis gentibus & principibus Christianis placuerit, neque in Saxonia nostra Ducali introductus fit, imo legibus Romanis non sit conformis; Ad prius respondeo: Electoratum Brandenburgicum ac Daniam, hac felicitate jam ex parte frui, immo ante hac, per beatum Dominum Schultz, Advocatum Ordinarium, & ni fallor postea quoque Consiliarium nostræ Aula Ducalis Saxo-Friedensteinensis, tale quid equidem tentatum, sed postea, nescio quo fato subito derelictum, quod tamen nuperime beatus Dominus JÆGER Consiliarius Intimus nostræ Aula &c. multo potiori effectu per ordinationem renovatam Advocatorum, & alia bene ordinata strenue introducere cœpit. Ad posterius vero commendo *L. properandum 13. pr. C. de Judiciis.* ubi triennium præfinitum finiendæ Instantiæ in causis civilibus, quod tamen spatium præfisci Romani ne quidem requirebant, ut apparet ex *Polle-ri Historia fori Romani*, imo secundam Instantiam, jure Romano brevissime finiendam manifestum ex *Auth. ei qui appell. C. de tempor. & repar. appell.* Quo allaborant etiam utiles leges pro abbreviandis processibus scriptæ, ut: *l. 2. pr. ff. de aqua & aqua pluvia arcenda L. 10. C. de Transact. §. 13. ff. de inutil. stipul.* ac propter celeritatem dirimendarum litium *L. 21. ff. de reb. Cred. L. 2. C. de rejudic. & prolixius hoc ex Historia Cæsarum adparet apud *Vent. de Valent. Partben. Litig. l. 1. C. 2. n. 13. seqq.* ubi laudantur exempla *Pompeji, Julii Cæsaris, Galbæ, Domitiani, Claudii, Alexandri Severi, & aliorum*, qui pœnas exilii statuerunt in eum, qui ultra annum litem, etiam Romæ protelasset. vid. hac de re latius *STRYCK. in Diss. de Processibus abbreviandis per panam Mendacii.**

§. XXIX.

Præmissis hæc, nunc transeundum ad materiam Processuum abbreviandorum, ubi ut antea §. 13. dictum, omnes Processus summarie tractandi, sed differentia tenenda, inter causas maximi momenti, Nobilium, in Dignitate constitutorum, ac rusticorum, nec non parvi momenti.

§. XXX.

§. XXX.

In causis maximi momenti, Nobilium ac in Dignitate constitutorum, Citatio scripta, per Nuncium ordinarium insinuata ac paulo plus spatii, pro Termino & Fatalibus concedi potest. Causa vero civium plebejorum, rusticorum, parvique momenti, citatione orali, per nuncium eundem ordinarium juratum, nullis fatalibus, aut spatio certo determinato, sed hoc arbitrio Judicis relicto, interim tamen utroque casu, relatione nuncii accurate ad Acta scripta, brevissimis expediri queunt.

§. XXXI.

A generalioribus ad specialiora progrediendo, exemplis illustranda venit delineatio Processus abbreviandi a me propositi, quia alias obscurus viderer, hacce forma consistens, quod in priori casu ubi Citatio scripta locum invenit, Judex Libello ab Actore in scriptis oblato, cum adjecto Termino 4. septimanarum, Reum citari curet, ita tamen, ut intra spatium 2. septimanarum, ad Libellum in scriptis respondeat, omnes dilatorias atque peremptorias Exceptiones opponat, simulque litem clare contestetur; si prius non adimpleverit, non amplius eadem in Termino admittantur, sed quoad passum Exceptionum causa cadat, si in posteriore Contumax fuerit, litem vel plane non, vel non satis perspicue contestando, confessim a Judice, sub poena confessi & convicti citeatur, atque Contumacia iterato admissa, pro confesso habeatur, ac condemnetur. Post Litis autem intra 14. dies debitam contestationem, & omnes Exceptiones tam dilatorias, quam peremptorias simul rite oppositas, Judici cardo totius negotii, ante Terminum, qui post duas septimanas hanc rei responsionem sequitur, facile elucescet, ita ut plene informatus in causa, amicabilem compositionem majori cum effectu tentare possit, quam si talem notitiam acquirere non potuisset, uti proh dolor! hodierna praxi, reis fugientibus, atque Judicanti, ante litem contestationem, quæ concordia inter partes non secuta demum fit, omnes suas Exceptiones & causæ merita,

ra,

ta, studio, per certas Advocatorum Cautelas inducto abscondentibus, evenire solet. Compositione inter litigantes non subsecuta, Actor in Termino replicet, Reus autem duplicet, & quidem omnia oretenus, vel ut in Saxonia appellatur: *Von Mund aus in die Feder.* Quibus peractis, ambo concludant, & tunc Judex, cui omnia jam nota sunt, cum libellum Actoris & Exceptiones Rei, unacum litis Contestatione, jam ante Terminum perlegerit, atque contenta in recenti memoria reposita sint, Replicam vero & Duplicam ipse audiverit, facillimo negotio, statim in Termino, Sententiam vel interlocutoriam, vel definitivam pro qualitate negotii ferre poterit; Atque ita eveniet, ut in una eademque causa, si Judex ipse pronunciet, duodecim, si vero ad Collegium JCorum transmittat, sex, vel ad minimum quatuor Sententia intra annum ferri, atque ita multa ambages evitari possint.

§. XXXII.

Si Actor Reo Juramentum deferre velit, hoc in ipso Libello erit exprimendum, quod Reus in Exceptione scriptis comprehensa vel acceptare, vel referre necesse habet. Si vero Reus Actori hoc, in praedicto scripto Exceptionis, ad effectum deducat, & vel unus, vel alter, in praefixo Terminum, ante Sententiam Judicis, praecedente Juramento Calumnia adversarii, juret, ut tunc Judex statim definitive pronunciare queat, quo facto, multa ambages atque disceptationes de oblatione ad Juramentum, aliaque, ac multa inde evenientes interlocutoria amputabuntur.

§. XXXIII.

Probatione ac Reprobatione, per Sententiam interlocutoriam, partibus imposita, is, cui probatio injuncta est, Articulos, intra quatuordecim dies, Judici offerat, quibus alteri parti communicatis, hic, si Reprobatione uni velis Articulos, eodem modo, intra quatuordecim dies, post sibi factam communicationem Probationis adversae partis, Reprobatorias Articulos offerat, quibus acceptis, Judex Terminum quatuordecim dierum, ad Productionem &

C

Re-

Reproductionem Testium vel Documentorum præfigat, in quo utraque Pars Interrogatoria mutuo offerat, Testes examinentur, Documenta mutuo recognoscantur, atque statim, hisce peractis, publicatio Probationis & Re probationis fiat, & ita hæc pari passu perficiantur. Si unus vel alter ex Partibus Documenta recognoscere, vel Testem ad testimonium admittere detrectet, Judex hanc questionem statim, brevissime auditis partibus de causis, cur recognoscere, vel Testes admittere nolint, audiat, simulque in ipso Terminò decidat, à qua sententia, cum nemini damnum irreparabile inferat, ut in aliis summariissimis, neque Leutationem, neque Appellationem admitti, consultum duco.

§. XXXIV.

Publicata demum Probatione & Re probatione, ut ante dictum, Actor & Reus, intra quatuordecim dies, scripta sua ut vocant Salvationis & respectivè Impugnationis offerant, ad quæ Judex, etiam intra breve tempus quatuordecim dierum, Sententiam ferat, aut his omiſſis, pœnam, per Sanctionem Pragmaticam statutam, Fisco antedicto solvat.

§. XXXV.

Hocce modo etiam in Processibus Summariis, Inhibitis, Arresti &c. hac cum differentia adhibita procedi potest, ut brevissimo Terminò præfixo, Partes statim in ipso, quæ proponenda putant, oratenus proponant & concludant; Quæ singula, latius proponere cum angustia hujus Dissertationis non permittat, specialiter unacum aliis Processuum abbreviandorum modis, alio loco atque tempore fusius exponam.

§. XXXVI.

In Concurſibus Creditorum, vel alio Certamine eorum super prioritate, in Pignore, vel Hypotheca, Judex ante omnia circumſpectus esse debet, ut libros suos, in quibus Hypotheca vel pignora, cum ipsius Consensu, scriptis designata sunt, diligenter evolvat, & si plures adsint, quorum

rum Credita, pretium Pignorum vel Hypothecarum ad duplum vel triplum excedunt, posteriores Creditores ad limen Judicii non admittat, quia aliàs multæ ac plane inutilis Disceprationes, cum maximo dispendio & temporis & Expensarum fierent, prout in certo Ducatu Saxonix accidit, ubi quidam Debitor, plura Credita, quæ Hypothecam constitutam in pretio maximè superabant, cum consensu Judicis inferioris contraxerat: Prior, cujus Creditum jam majus erat, quam ut per Hypothecam Judiciale solvi posset, contra Debitorem Actionem instituit, condemnatoque eo Immissionem atque Subhastationem impetravit. Tertius autem interveniens, durante Subhastatione, rem tanto pretio, cum consensu Judicis inferioris emit, pro quo per Subhastationem vendi non potuerit, ac pecuniam Judicialiter deposuit, quæ anteriori Creditori, cui per Immissionem, Possessio Hypothecæ concessa erat, à Judice soluta est. His ita peractis, posteriores Creditores, Actionem contra Emptorem rei etiam ipsis hypothecata instituerunt, ac iteratam solutionem ab eo petierunt, qui audiri vix poterant, cum Debitor per apertam *L. si potiores 3. C. de his qui in prior. debit. loc. succed. se* tueretur atque prioritatem Creditoris, cui pecunia soluta erat, contra posteriores acquisivisset; Interim tamen maximo dispendio Expensarum circumducebatur: Quam mentem Legis etiam ad omnes alios Emptores, quorum pecuniam Creditores prioritatem præ aliis habentes acceperunt, licet per Immissionem non adepti fuerint Possessionem Hypothecæ, ipsissima æquitate ita studente, extendendam puto, ut iterata pecuniarum emunctiones evitentur.

§. XXXVII.

Nunc veniunt limitibus certis determinanda ac coarctanda Remedia suspensiva, per quæ hucusque plurima Processuum prolongandorum occasio data, & à Judicibus propter damnandam spem lucri huic malo admodum indultum fuit.

§. XXXVIII.

Et quidem quoad Leuterationem notandum est, eam nonnisi cum certis ac verisimiliter probatis Gravaminibus nititur, à Judice recipiendam, qui deinde, omni Prosecutione penitus subjata, prout superius §. 29. descriptum est, procedere debet, imò si Judex eam absque ratione Gravaminum ac legum recipiat, & Advocatus, Juris ratione non suffultus concipiat, ita ut vexa inde appareat, per Sententiam id, & in Judice & in Advocato, graviter puniendum puto; Quod etiam, in ceteris hujus generis Remediis suspensivis, excepto Remedio Restitutionis in integrum, locum habere oportet, cum hoc Remedio, tam minores, quam foeminas uti posse, sanae rationi & aequitati conveniat.

§. XXXIX.

Ita tamen restrictum debet esse hoc Remedium Restitutionis in integrum, & limitibus circumvallatum, ne hoc tam foemina quam minores dolose abutantur, qua ratione etiam, antequam ipsis deferatur, gravamina solícite perpendenda, ac eventualiter a Judice inferiore super hoc capite aut Acta ad Collegium JCtorum transmittenda, aut Juxta superior consulendus.

§. XL.

Hoc modo etiam in Appellationibus per modum supplicationum, querelis nullitatis &c. (quae vero, cum ad Judicem pertineant superiorem hic moderari instituti nostri non est) procedendum existimo, nec talia Remedia suspensiva, absque diligenti ponderatione admittenda, praesertim cum Processuum terminatio brevissima, tam Principis, quam Subditorum maximum commodum ac incrementum promoveat, insuper vita quietata nihil nobilius, nil ad divitias, per rem familiarem aliosque modos quaerendas accommodatus.

§. XLI.

Feria Legales omnes omnino exterminanda, ut **Cur-
sus**

sus Processuum nullis impedimentis interrumpi possit & Partes finem litis eo citius assequantur.

§. XLII.

Attingimus quoque, licet extra ordinem, materiam Expensarum, quæ equidem Partibus antehac plurimum detrimenti attulit, cum & Sportula Judicum ac Advocatorum, etiam ultra Taxas positas multum extensa fuerint, & Victor, per compensationem earum sapius plus amiserit, quam Summa per Victoriam parta præstitit, quod prius quidem, per Salaria Judicum & Advocatorum ut supra §. 21. 22. 23. deductum evanescit, posterius vero per condemnationem necessariam Victi in Expensas, quibusdam saltem casibus specialibus exemptis, qui sunt juramenti delati, Suppletorii & Purgatorii præstiti, ubi tamen interdum Compensatio etiam locum non invenit, evitatur.

§. XLIII.

Sentimus igitur, quod nec Conjunctio, nec alia causa quævis jure aut Legibus expressa, extra priores casus expeditos, pro ratione ad Compensationem Expensarum admittenda sit, id quod Sanctione Pragmatica exprimendum foret.

§. XLIV.

Ordo nos deducit nunc ad Executionem Sententiæ Definitivæ, in qua re tam exigui momenti & de jure inevitabili, plurimorum Victorum spes justissima ante hac decepta fuit.

§. XLV.

Concedenda ergo est, tanquam præmium Virtutis ac Victoriæ, post tot rerum discrimina, absque ulla mora, tantum brevissimo Termino, ad solvendum Reo, & liquidandum Actori dato, nullis vero Exceptionibus, ad meram vexam tendentibus, nec etiam, Solutionis, aut Compensationis, quas vel ante litis Contestationem, vel statim post Recognitionem Documenti, in Processu Ejecutivo opponere potuisset, post laram Sententiam, Reo permittis, (nisi tamen post Sententiam, tales Exceptiones, vel

Documenta ad ejus notitiam pervenerint,) sed statim post hoc tempus ac Terminum, absque solutione praterlapsum, Executione in quacunq; Rei bona ritè concessa, aut si plane bonis careat, vel solvendo non sit, eo in odium decoctorum ita Actori ad manus tradito, ut operibus Publicis, summam liquidam determinata quotidiana mercede, pane & aqua solummodo contentus, successive demereatur; Expeditum enim est Executionum protractiones, debita, ultra alterum tantum, per expensas sæpius auxisse, Creditoribus autem multum damni intulisse.

§. XLVI.

Processus Concurfus Creditorum, quem supra §. 36. pauculis attingi, hic etiam, tanquam rem miserabilium personarum, in quas hodie Judices eorumque Actuarii maxime favire, loculosque suos, cum flebili eorum quorum interest detrimento inde replere solent, exacte reformare necessarium puto.

§. XLVII.

Ideoque omnes penitus dilationes ac Termini circumducti eliminandi, statim absque ulla mora, Curator bonorum, ex numero Advocatorum, unacum sequestro, qui bonorum conservationem & reditus ex iisdem curer, rationesque de iis quotannis reddat constituendus, simulque omnes Creditores, per Edictalem Citationem, aut alia quavis via legitima citandi, nec Creditori absentis post moram purgatam, ac spatium determinatum praterlapsum, si modo Creditum sit justum, aditus ad hunc Processum denegandus.

§. XLVIII.

In hoc Terminò, Liquidum tam Debiti, quam Massæ, i. e. omnium bonorum Debitoris, admissa etiam Coniuge ratione illatorum, ac omnibus reliquis Creditoribus brevibus Positionibus constituendum, & jura prioritatis Creditorum inter se, intra breve temporis spatium, juxta formam supra §. 31. delineatam, deducenda, dein Sententia Locationis ferenda, contra quam Lenteratione unica, aut

aut aliis Remediis suspensivis utendum, ita tamen, ut gravamina iustissima inveniantur, & omnia ante usitata fatalia, excepto decendio post diem publicationis, intra quod omnis Sententia aut suspenditur aut res iudicata fit, penitus eliminantur, brevi deinde spacio ad eorum Consummationem concessio.

§ XLIX.

Et cum persuasum habeam, unumquemque ex his præmissis facile intellecturum, quod ego Principi & Subditis, contra Judicum tantummodo inferiorum & Advocatorum insultus, avaritiam, negligentiamque consulere, simulatque vitam placidam ac opulentam reddere intendam, quod certe absque maximis motibus, ac tam facile, nisi Princeps auctoritatem gravissime interponat, fieri posse, nec ipse crediderim, ideoque confido, possibilitatem mihi neminem negaturum, præsertim, cum tot Leges ac supra memorata exempla, optimorum Principum inpropatulo sint; Esse autem ipsum, sive Praxin, ex Principis solum nutu dependere, unum quemque concessurum.

§ L.

Sed jam ad finem properandum, ne Ordinationem Processus magis, quam Dissertationem Juridicam conscribere videar, quod prius vero Instituti mei ratio in præsentiarum non patitur. Interim Divinum Numen precor, ut ea quæ supra dixi, rudi quidem Minerva, sed pio desiderio, veræ felicitatis Principis ac subditorum, & per experientiam, in Praxi, tanquam optimam omnium rerum magistra composita, maxima cum emphasi in effectum deduci, clementissime largiatur.

COROLLARIA.

- I. Filius, ob graviores, vel pares causas, extra illas in Nov. 115. C. 3. expressas, non potest exheredari.
- II. Exheredare non potest pater filium eo quod Pontificiam Religionem amplexus est.

III.

- III. Si quis legaverit sub Conditione, ut Legatarius Pontificie Religioni se dedat, Legatum valet, licet conditione non adimpleta.
- IV. Actio Injuriarum ad Palinodiam cum Estimatoria recte cumulat.
- V. Nati ex Concubitu Sponsi cum Sponsa, ante supervenientem Sacerdotalem copulam sunt legitimi, & legitimatione opus non habent.
- VI. Liberi illegitimi etiam contradicentes possunt legitimari.
- VII. Dantur hodie etiam liberi naturales.
- VIII. Conveniri potest injuriarum autor famosi Libelli.
- IX. Conditione furtiva etiam heredes furis tenentur, ad rem oblatam & pretium resarciendum, licet fur jam ultimum supplicium passus sit.
- X. Polygamia simultranea haud repugnat simpliciter Juri Naturae.
- XI. Partus sub auspiciis septimi mensis editus est legitimus.
- XII. Fratrum & Sororum conjugia non sunt prohibita Jure Naturae.
- XIII. Dos, separatim jus in re constituit.
- XIV. Feudum in dubio habetur pro Feudo ex pacto & Providentia.
- XV. Ad Vallem Josaphat multi cum effectu appellarunt, adeo ut nonnulli, citationis Terminis nominato, alii statuta die, alii praefixa hora decesserint summa cum desperatione.
- XVI. Provocatio ad Vallem Josaphat aliquatenus licita est, praesertim in Criminalibus.

ERRATA.

- Pag. 1. lin. 23. pro *immunitatibus* leg. *immunitatibus*.
- Pag. 5. lin. 3. post verba: *pastoris est*, inseratur *pecora iurari*.
- Pag. 6. lin. 19. pro *impenderint* leg. *impenderunt*.
- ibid. lin. ultim. post *nobis* addatur *tamen*.
- ibid. - - pro *placet* leg. *placeat*.
- Pag. 7. lin. 5. pro *disceptandi* leg. *disceptandum*.
- ibid. lin. 25. pro *perentoriae* leg. *peremptoria*.
- lin. 30. pro *apelatio* leg. *appellatio*.
- Pag. 7. lin. 7. post *immo* inseratur *eorundem*.
- Pag. 14. lin. 5. pro § *XX*, lege §. *XXI*.
- Pag. 15. lin. 33. pro §. 13, lege §. 16.
- Pag. 16. lin. 28. pro *constatatione* leg. *constestatione*.

Nulla salus liti, semper pax una Triumphis
Innumeris potior: Sidera pace vigent.
Tu virtute suâ, & præstanti pectore monstrum hoc
Perdere, quod Pietas iussit habere, doces.
Macte Tuis studiis, victrici macte coronâ,
Imponit Capiti, quam Themis alma tuo.

Ita honoratissimo Dno Autori ex Sorore Nato, gratulatus

PRÆSES.

Pugnam perentras equidem, *Carissime Frater,*
Attamen haud potius bellica castra cupis.
Tempore cur critico tractas hoc thema molestum?
Atque foro Themidis, iustitiæque dedis?
Ambages litum contemplans, indeque abusus,
Pungis, & ut fas est, quæ refecanda, mones.
Urge propositum, nec flectere tramite recto,
Insta conando; sic bene cedit opus!

*Ita amoris & fraternitatis germanæ lege gratulabundus
applaudit,*

CHRISTIAN. ERNEST. KÜNHOLD. D.

Serenissimi Ducis Saxo-Isenac. Consiliarius.

Processus morbos dum curas, *Frater Amante,*
Non levis ingenii est, nec Tibi penna levis.
Perge Tua cura lites refecare peramplas;
Sic Jurisprudens terque beatus eris.
Gratulor ergo novum meritò Tibi latus honorem,
Et Tibi fortunæ candida vela precor.

Hac pauca, gratulabundus addere voluit

JOHANN LVDWIG KÜNHOLD,

*Locumtenens Regis Boruff. nec non hered. in Tam-
buchshoff & VVölfis.*

Dum litis lentæ Frater compendia quæris,
Præmia sudori debita consequeris.

Felicem novorum honorum eventum habes

D. FRIDER. ALEXANDER KÜNHOLD,

P. P. & Fac. Jurid. Lips. Assessor.

D

AU-

AUDAX ACCERSIT virtutis præmia digna,
Qui modo Martis erat, filius est Themidis
Præstat funestum potius dimittere Martem,
Quam Themide missa castra cruenta sequi.

His Prænobili ac Perdocto Dno Doctorando, Amico Honoratissimo, Nomen & Onien habenti, de speciminum in Jure editione felici ac Gradus pro meritis acquisitione, plausum addere, perenni se commendans memoria, voluit

G. H. von Gerstenberg,

Ser. Duci Saxo-Hildburgh. actu à Consiliis.

EXcipe festivo fautrix Urbs Gotha favore,
Quem Tibi transmittit nunc Hierana virum.
Aspice sacratam, quæ cingit tempora, frondem,
Imposuit meritâ quam sacra laude Themis.
Gratulor ergo TIBI merito Doctissimo KÛNHOLD,
Amborum Fratrum qui petis ipse vias.
Sic, puto, calcabis vestigia clara Parentis,
Et vel par ipsis, vel quoque major eris.

Sincerioris affectus ergo gratulabundus scrib.

FRIDER. WOLFF DE ZIEGLER,

Erfurt.

AUDACES Fortuna juvat, proverbia dicunt,
Impletum hoc in TE cernere quisque potest.
Miles eras fortis, nunc Doctor jure crearis,
Apprecor ut porro TE Deo dicta juvet.

Pauculis hisce prolixum erga Honoratiss. Dn. Candidatum affectum gratulabundis testari, suisque memoriam commendare voluit, debuit

JOH. WILH. THEOD. Leichner, Ph. M.
& Dicafterior. Electoral. Erf. Adv. Ord.

Imbelles aquilam non progenerare columbas,
KÛNHOLD ni credas, sat TIBI testis erit.

Hec sunt angustis verbis, lætitiæ & amicitia signa, quibus TIBI Majorum, & Cognatorum illustribus inhaerenti deest stigitis, memoriam sui commendat

Honoratissime Consobrini Tuus observantissimus

JOH. FRID. TENZELL, Opponens.

❁ (6) ❁

ERFURT, Diss., 1730 (1)

ULB Halle

003 749 266

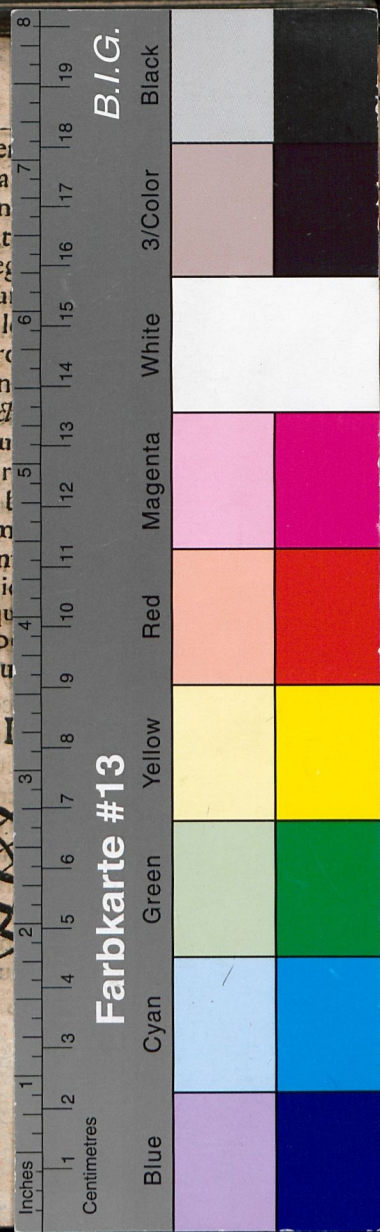
3

TA-70L

DISSERTATIONEM IN AVOVRIEM J. 40
DE 1730 322
AMPVTANDIS
PROCESSVVM
AMBAGIBVS,
IN FORO PRÆSERTIM
SAXONICO DVCALI,
AD SERENISS. PRINCIPIS BENEPLACITVM
ET SVBDITORVM SOLATIVM,

VOLEBAT,
JVVSV ATQVE AVTORITATE,
CELEBERR. IN INCLYTA ERFORDENSI ACADEMIA
JCTORVM ORDINIS,
SVB PRÆSIDIO

DN. ERNESTI TENZELII, JCTI,

EMINENTISS. AC SERENISS. PRINCIP. ELECT. MOGVNT. CONSIL. REGIMINIS,
JVDICII PROVINC. AC FACVLT. JVRID. ASSESS., EJVSDEMQVE H. T. DECANI,
NEC NON CIVITATIS CONSVLIS PRIMARII,
AVNCVLI AC PROMOTORIS SVI, EA QVA PAR EST,
PIETATE AVVM COLENDI,

AD
DOCTORALEM GRADVM,
CVM NOBILIBVS IMMVNITATIPVS ATQVE INSIGNIBVS
IN VTROQVE JVRE ACQVIRENDIS,
PLACIDÆ ERVDITORVM CENSVRÆ,
IN THEMIDOS SACRARIO. HORIS CONSVETIS
EXHIBERE

FRIDERICVS WILHELMVS KÜNHOLDVS,

Gottha-Thuringus,
ADVOCATVS REGIMINIS FRIEDENSTEINENSIS.

DIE V. AVGVSTI ANNI M DCC XXX.

ERFORDIÆ, Literis GROSCHIANIS, Acad. Typogr.

10 10 10 & 10 10 10